

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Dördüncü içtima

7 . III . 1337 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zabtı sabık hulasası	30	(2/242 M.)	31:42,42,44
2. — Azayî Kıram muamelâtı	30	4. — Takrirler	43
1. — Divanı Riyaset kâtipleri intihabı	30, 42:43,43	1. — Saruhan Mebusu Avni Beyin, Rumeli muhacirlerinin haklarının Sulh Konferansında müdaafa edilmesine dair takriri	43
3. — Teklifler	31	2. — Saruhan Mebusu Avni Beyle rü- fekasının, zabıt ceridelerinin muntazaman tabettirilmesine dair takriri	43
1. — Bayezit Bebusu Dr. Refik Beyle arkadaşlarının, Nisabı Müzakere Kanunu- nun tadiline dair teklifi kanunisi			

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2,15 Badezzeval

REİS — Mustafa Kemal Paşa Hazretleri

KÂTIPLER : Feyyaz Âli B. (Yozgad), Rağıp B. (Kütahya).

REİS — Celseyi açıyorum. Zabtı sabık kıraat edilecek.

(Feyyaz Âli Bey tarafından Zabtı sabık okundu).

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin tahtı riyasetlerinde biliğtime zabtı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olunduktan sonra kâtip intihabının neticesi tefhim olunarak Kütahya Mebusu Haydar, Yozgaad Mebusu Feyyaz Âli, Kayseri Mebusu Âtîf ve Kütahya Mebusu Rağıp Beylerin ihrası ekseriyet eyledikleri ve diğer iki zat için de yeniden intihap icrası lâzımgeldiği tebliğ kılındı. Maraş hastanelerinde âzayı mühimmesinden bazılarını kaybetmiş olan Gaziantep müdafilerine hediye irsaline dair mevрут telgraf üzerine müzakere cereyan ederek Meclis namına bir teşekkürname tahririne ve evvelce Garp Cephesi için toplanılmış olan paradan sarfedilmeyen kısmıyla hediye irsaline karar verilerek celse tatil olundu.

İkinci Celse

Reisisani Dr. Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde biliğtime Kâtipler için yapılan intihapta ekseriyet hâsıl olamadığı tebliğ ve yoklama icra kılınarak Mecliste ekseriyet mevcut olmadığından Müzakereye devam olunamayacağı tefhim ve Ordubad kazaasından mevрут telgraf kıraat olunarak Paazartesi günü içtima edilmek üzere saat 4.30 da içtimaa nihayet verildi.

Reisievvel

M. Kemal

Kâtip

Feyyaz Âli

Kâtip

M. Rağıp

REİS — Zabtı sabık hakkında mütalâa dermeyan edecek var mı? (Kabul sesleri). Zabtı sabıkı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Kabul olundu).

2. — ÂZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Divanı Riyaset Kâtipleri intihabı*

REİS — Efendim, geçen gün kâtip intihabı neticesi katiyeye iktiran edemedi. Yapılmış olan intihabat neticesinde en çok rey alan rüfeka, Ziya Hurşit Bey, Kâzım Hüsnü Bey, Mahmut Sait Beydir. Yeniden intihap icrası lâzımdır ve iki kişi intihap edilecektir.

NEŞET B. (Kângırı) — Bunlar arasından mı efendim?

REİS — Bunlar, içlerinde fazla rey kazananlardır. Alelrlâk intihap olunacak.

NEŞET B. (Kângırı) — Maksudı âcizanem şu ki, herkes yekdiğerini tanıyamıyor.

REİS — Efendim, Mâlûmuâliniz geçen defa intihabata başlamadan evvel yoklama yapmadık, reyler aynı zamanda yoklama yerine kaim olacaktır. Neticede nı sabrı ekseriyet mevcut olmadığı anlaşılmıştır. Binaenaleyh, tekrar yapacağız.

BEHÇET B. (Kângırı) — Efendim, geçen defa Heyeti Celile yoklama icrasını menederek yoklamamın intihaba irca edilmesi arzusunu izhar etmiş idi. Çünkü bundan maksat intihaba ibtidar olunduğu zaman ekseriyetin de lüzumuna hükümden ibarettir. Binaenaleyh, o intihap vâkidir. Fakat reye iştirak etmeyenler, rey pusulası vermemek gibi bir mesele tevhit etmiş oldular. Bunun için intihap muteber değildir. Meclisin ilk defa intihaba başlaması, mevcut âzanın ekseriyeti kifayet ettiğine delâlet eder. Binaenaleyh bu intihap üçüncü intihap olmak lâzımgelir ve ekseriyeti izafiye ile olacaktır. (Reyler toplanmaya başladı).

REİS — İsmi okunmıyan var mı efendim? (Yok sesleri), Tasnifi âra için kura çekildi). Celâl B. (Saruhan), (Mevcut), Muhittin Baha B. (Bursa) (Mevcut), Hakkı Behiç B. (Denizli) (Mevcut) bakur'a ârayı tasnife memur edildiler.

3. — TEKLİFLER

1. — Bayezit Mebusu Dr. Refik Beyle arkadaşlarının, Nisabı Müzakere Kanununun tadiline dair teklifi kanunisi (2/242 M.)

REİS — Nisabı müzaakere hakkında bir teklif vardır. Müsaade buyurursanız okutalım.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Nisabı Müzakere Kanuniyle mezkûr kanunun tefsirini nâtik olarak Büyük Millet Meclisinin 8 Eylül 1336 tarihinde münakit Altmış birinci içtimasında kabul edilen madde mucibince içtima senesinin o zamanki şekle nazaran tahsisat devresi tevsih edilen ilk dört ayında Meclis nisabı müzakeresi her dairei intihabiyeden beş âza hesabıyla mecmunun nisfından bir fazlası olarak hesap edilmiştir. 17 Şubat 1337 tarihinde kabul edilip İkinci İçtima senesi iptidasını 1337 Martın Birinci günü olarak tesbit eyleyen kanun mucibince senei içtimaiyenin bu suretle tahsisat ve tazminat namıyla ikiye tefriki esası ortadan kalkmış olduğu gibi Meclisi Âli müstemirren-münakit ve vezaifi fevkalâde ile meşgul bulunduğu cihetle bütün sene zarfında âzasının mühim bir kısmı mezun ve diğer bir kısmı dahili ve haricî muhtelif vezaifi mühimme ile Meclisten uzak bulunacaklarından her dairei intihabiyeden beş âza hesabıyla yekûnun bir fazlasının aleddevam Mecliste bulunması mümkün olmayabilir. Bu takdirde Meclisin kudreti faaliyetini ve imkânî müzakeresini selbetmemek üzere âtideki esasın müstaceliyetle ve bugün müzakere ve kabulünü teklif ederiz.

MADDEİ KANUNİYE — Türkiye Büyük Millet Meclisinin nisabı müzakeresi intihabata iştirak eden devairi intihabiye nüfusu umumiyesi nispetinde intihabı mebusan için tâyin eylediği adedi mürettebin nisfından bir fazlasıdır.

1 Mart 1337

Bayezit	Kütahya	Sinob	Çorum
Dr. Refik	Cevdet	Mehmet Şevket	Fuat
Kozan	Çorum	Kütahya	Hakkâri
Dr. Fikret	Ferit	Ragıp	Mazhar Müfit
Karesi	Lâzistan	Saruhan	Lâzistan
Kâzım	Ziya Hürşit	Mahmut celâl	Abidin
Kütahya	İzmit	Kastamonu	
Besim Atalay	Hamdi Namık	Abdülkadir Kemali	
Bayezit	İçel	Lâzistan	
Atif	Mehmet Şevki	Okunamadı.	

Mardin	Tokad	Ergani	Eskişehir
Derviş	Mustafa	Şükrü	Eyüp Sabri
Batum		Karesi	Üsküdar
Ali Rıza		Hâcım Muhittin	Salâhattin
Üsküdar		Saruhan	Bursa
Mehmet Necati		Avni	Operatör Emin
Kangır		Diyarbakir	Aydın
Neşet Nâzım		Haç Şükrü	Esat
İsparta		Muş	Cebelibereket
Hüseyin Hüsnü		Mahmut Sait	Miralay Rasim
Denizli		Bolu	Bolu
Mazlûm Baba		Tunalı Hilmi	Mehmet
Cebelibereket		Bolu	Yozgad
Ihsan		Abdullah	Mehmet Hulûsi
Ankara		Niğde	Bursa
Ömer Mümtaz		Vehbi	Muhittin Baha
Ergani		Burdur	Ankara
Hakkı		Ali Ulvi	Mustafa
İsparta		Konya	Konya
Remzi		Arif	Ömer Vehbi
Oltu		Geng	Kâzım Hüsnü
Rüstem		Haydar	Muş
Muş		İzmit	Hasan Sıddık
Ahmet Hamdi		Halil İbrahim	Denizli
Adana		Ankara	Hasan
Abdullah		Şemseddin	Cebelibereket
Trabzon		İçel	Faik
Recai		Naim	Kayseri
Ergani		Van	Atif
Mehmet Emin		Haydar	Bolu
Antalya		Mersin	Yusuf İzzet
Halil İbrahim		Yusuf Ziya	Burdur
Kırşehir		Trabzon	Veli
Sadık		Okunamadı	Denizli
			Hakkı Behiç

FERİD B. (Çorum) — Efendim, malûmu âlileridir ki, bu Meclisi âlinin âzası her dairei intihabiyeden beşer kişiden ibaretti ve buna İstanbul'dan iltihak eden zevat da, yani bu beş adedini doldurmak için değil, beşe zamimeten geliyordu. Bilâhara Nisabı Müzakere Kanununun ikinci maddesinde Meclisi Âli bir esas kabul etti ve dediki: Badema Heyeti Umumiyenin miktarı intihabı Mebusan Kanununun adedi mürettebi miktarına tenezzül etmedikçe inhilâl edecek âzalıklara yeniden âza intihap edilemeyecektir. Bununla asıl temsili irae edebilecek olan nüfus nispeti meselesine istinat edilmek esası kabul edilmişti. Binaenaleyh bu aded, yani her dairei intihabiyeden intihap olunan beş

zat ile İstanbul'dan iltihak eden rüfekanızın teşkil ettiği yekûn miktarı daima mütahavvel bir vaziyete geldi ve onun için de yine Nisabı Müzakere Kanununda bir esas düşünül-müştü. Burada beşinci maddede tahsisat ve tazminat diye devreyi ikiye ayırarak tahsisat devresi dört ay, tazminat devresi sekiz ay için- dir denilmiş ve ona göre ayrı ayrı nisabı müza- kere tâyin edilmişti. Tahsisat devresinde her dairi intihabiyeden beş kişi hesap edilmek şartıyla bunların yekûnu adedi müretteb telâkki edilecek ve bunun nısfından bir fazlası nisabı mü- zakere addolunacak ve tazminat devresinde ke- mafissabık İntihabı Mebusan Kanununun tâyin ettiği adedi mürettebin bir fazlası addedilecek- tir. Şu suretle ikiye ayrılmıştı ve Martın birin- ci gününe kadar da bu vaziyet muhafaza edildi. Martın birinci günü nisabı müzakere olmak üze- re beşer kişi esasına istinaden 161 kişi mevcutla Heyetin içtimasına devam edilir. Mademki bu aded daima tenakus etmek suretiyle mütehavvil- dir. Çünkü birçok arkadaşlarımız mebusluk- tan istifa etmiş, memuriyeti tercih etmiştir. Yine birçok arkadaşlarımız suveri muhtelifle ile infikâk etmeleri ihtimali mevcuttur. Demek ki bu aded, bir adedi sabit olarak kalamaz ve bu aded tenakuz ettikçe (161) öyle bir vaziyete gelecektir ki, nisabı müzakere addettiğimiz o adedi mürettebe nazaran eksilen miktarın bel- ki sülûsanını bulacak ve bu surette belki Mec- lisin içtimar inkânı olmayacaktır. Onun için bazı arkadaşlarla düşündük, buhal Nisabı Mü- zakere Kanununu tadil edecek bir vaziyet ihdas etmiştir. Birkere Meclisin ifayi vazife etmesi nazarı dikkate alınca, artık tahsisat ve tazmi- nat devresi diye birşey ayırmağa lüzum kal- mamış demektir ve mebdî küşat da Mart bir olarak kabul edilmiş. Bunun için de tahsisat meselesini yeknesak bir hale sokmuştur. Yani dört ay için şukadar veyahut şukadar ay için şu demekdense heyeti mecmuasının vasatısı alı- narak şehri bir miktar tahsis edilmibtir. Şuna nazaran artık bir tahsisat ve tazminat devresi kalmamış oluyor, Mademki Meclis müstemir ve bu suretle müddetler itibariyle de vahdet temin ederek harekâtında yürüyecektir. Ohal- de nisabı müzakerenin de esaslı bir noktaya isti- nat ettirilmesi zarureti nazarı dikkate alınmış- tır. Mademki nispeti nüfus intihabı mebusanda esasdır ve mademki o nispeti nüfusa nazaran

tâyin edilen miktara tenezzül etmedikçe münha- lâta diğer mebus intihap edilmeyecektir. Ohal- de adedi sabit olarak İntihabı Mebusan Kanu- nunun tâyin ettiği miktar kalıyor, biz de bu mik- tarı esas tutarak nisabı müzakere addedersek Meclisi Âlinizin her zaman içtimar tahtı temine alınmış olur. Nasıl ki birkaç gündür (180) kü- sür âzayı kiram Ankara'da mevcut olduğu halde (161) nisabı bulabilmek için hayli müşkülâta mecbur kalmıyor ve Makamı Riyasetin îlanlarla Heyeti Kiramı celp ve dâvet etmesi mecburiye- ti hâsil oluyor. Tabii arkadaşlarımız vazifele- rini terkederler demek istemiyorum. Hastalık var. Mühim bazı işleri bulunabilir. Mezun olmak ihtimali mevcuttur. Bu gibi ihtimalât karşısında kalan bu miktarı mütehavvilin esas tutulması bittabi doğru olamıyor. Onun için bu takriri veriyoruz. Kabul ve ademi kabul Hey- eti Âliyenizin reyine menuttur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, bu kanunun sebebi teklifi zannediyorum ki, ev- velki celsede âzayı kiramın burada ispatı vü- cut edememesinden ileri gelmiştir. Buyurduk- ları gibi, bu mesele ne intihap meselesi ve ne de mukaddema kabul ettiğimiz kanun me- selesi değildir. Birkere burada kabul edilmiş (320) mebus mevcuttur. Nerden gelirse gelsin, isterse beş âza gelsin, isterse İstanbul'dan gel- sin, mevcut (320) olmuştur. Öyle ise (320) mev- cudlu bir Mecliste buyurdıkları nisabı müzakere için (86) veyahut sabit bir rakamla gösterilecek miktar kadar mebus bulunması doğru değildir. Mevcudun nısfından bir fazlası burada toplana- mazsa, biz millete karşı maheup bir mevkide kalırız. Geçen sene böyle bir zaruret vardı. Rü- fekayı kiramdan birçokları irşat için dairi in- tihabiyelerini dolaşıyorlardı. Fakat efendiler bu sene buradan çok ayrılmaya lüzum hisset- miyorum. Lüzum olabilir efendiler, fakat bir nispet kabul edelim. Âzayı kiramın rub'u me- mur ve mezun olabilir. Fakat bundan fazla olursa Meclis kudreti amelîyesini zaafa düşer eder. Vazifei millîye burada bulunmaktır efendiler. Bizim yapacağımız irşadı, memle- ketimizde bizim kadar yapacak zevat vardır. Biz onları âdil kanunlarımızla, icraatımızla irşat ederiz. İyi memur göndeririz ve irşat böyle olur. Biz iyi kanunlar yaparız, tesbit ettiğimiz şeyler halkın hoşuna gider. İrşat bu suretle olur. Dairi intihabiyeye de sık sık gitmek de

Azıdır. Fakat en lüzumlu mesele, buradaki icraatımızın daha iyi ve daha esaslı olabilmesi için Heyeti Umumiyeye temerküz etmeli ve Heyeti Umumiyenin fikrinden ve ruhundan doğan kanunlar ve icraatlar olursa daha ziyade isabet olur. Dediğim gibi, bu kanunun fena tesiri vardır. Azayı kıram buradaki vazifelerini hususatı zatiyesine tabii tercih ederek gelirler. Mazereti kesir olan zevatı kıram, Millet Meclisinin vazifesine tercihan vazife kabul edenler; zaten buraya gelemezler... Böyle olduğu takdirde üç yüz yirmi bir mebusun mutlaka 161 i burada ispatı vücut edebilir. Bu bir devam meselesidir. Herbir mebus üç gün, beş gün dairesi intihabiyesine gidebilirler. Fakat 150 mebus mutlaka burada ispatı vücut edecektir. Eğer bu mevcudu böyle seksen altıya indirirsek hepimize rehavet gelir ve herkes ben gitsem de Meclis toplanır der... Hayır, bu fikir yanlıştır. Efendiler... Ben gitmezsem yüz altmış bir kişi toplanamaz. Tam 161 kişi olmalıdır ki, içtima edebilelim; herkes bu zihmiyetle gelir ve ifayı vazife eder...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Öyle mecburiyetle gelenlere uğurlar olsun.

HÜSEYİN AVNİ B. — Bu mecburiyeti viodaniye ve milliyedir. Ben gelmediğim zaman buradaki muattal kalacak vazifeyi bilirsem...

TUNALI HİLMİ B. — Bunu kabul ederim eyvallah..

HÜSEYİN AVNİ B. — İşte maksadım budur. Ben bilmeliyim ki: Buraya gelmediğim zaman Meclis muattal kalacak. Hepimiz vazifemizin aşkıyız zannederim... Böyle 360 mevcutlu bir Meclisi; 86 - 100 olarak sabit bir rakama indirmek imkânı tabii yoktur... Nisap, mevcudun nisfından bir fazla olmalı... Bizim artık memursun veya mezunen dolaşmamızın zamanı değildir. Mevudun rub'u gidebilir; bunu kabul ederim, fakat bundan fazlası gidemez...

OELÂLEDDİN ARİF B. (Erzurum) — Efendim, bendeniz zannediyorum ki, yine aynı kanuna istinaden bu kanunu biz bugün ne suretle müzakere edebiliriz? çünkü esas itibariyle, madem ki evvele kabul edilmiş bir usul var ve bu usul de: biri tahsisat devresi, birisi tazminat devresidir. Vakıa o usul sonradan ilga edildi, edilmese bile bugün bu meselenin burada müzakere edilebilmesi için, zannediyorum ki; madem ki tahsisat devresinde bulunuyoruz, tahsisat dev-

resinde mebusanın adedi mürettebi bulunmalı ve o adedi mürettebin sülüsünü ekseriyeti mevcut olmalı ve o adedi mürettebin sülüsünü ekseriyetle buna karar verilmelidir; çünkü bu bir kanunu esas meselesidir.

Diğer taraftan adedi mürettebi bulabilmek de de belki mümkilât geçecekiz; arkadaşlarımızdan pek çokları memuriyet aldılar ve mebusluktan istifa ettiler.. adedi müretteb, tabii müstafi olmayanlar, yani halen mebus bulunanlar arasında aranacaktır ve buna göre kendimize bir adedi müretteb tesbit ve tayin edebiliriz. Eğer bugün yüz seksen altı adedini nisabı ekseriyet olarak kabul edecek olursak veyahut buna bir ıstırar varsa ne için o halde bu kadar mebusu buraya davet etmişiz ve neden üçyüz yirmi mebusa tahsisat veriliyor ve neden bu fakir milletin sırtına bir milyon liralık bir Meclis bütçesi tahmil etmişiz? unadım ki bu bütçe ortada mevcuttur ve üç yüz yirmi mebus; bugün Meclisi teşkil ediyor, o halde yüz altmış bir mebus bulunmak lâzım, ve ancak yüz altmış bir mebus bulunduğca burada müzakere icra edilebilir. Yani fikrim; bu kanuna lüzum yoktur ve bu kanun şayet kabul olursa bile, yani Meclisi âliniz kabul ederse; bir ciheti nazarı itibara alım - Çünkü şimdiye kadar usule riayet eylemedi - adedi mürettebini bulsun ve adedi mürettebin sülüsünü ekseriyetle buna karar versin; çünkü bu bir kanunu esas meselesidir.

MEMET ŞUKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Nisabı müzakere kanununu doğuran esbab ve avamîl; heyeti aliyenize malûmdır. Geçen sene bazı arkadaşlar; memur bulunuyordu ve o zamanlar memuriyetle mebusluğun içtimasını da kabul etmiş bulunuyorduk... Meclisin müstemiren içtimai dolayısıyla ve bir çok arkadaşarın memur bulunması hasebiyle Meclisin nisabı müzakeresi bittabi düşüyordu. Buna çare bulmak üzere ve bazı arkadaşların da mazeretleri ve memleketerine azimetleri nazarı dikkate alınarak, nisabı müzakere kanunu yapılmıştı. Şimdi bu manîler zail olmuştur; mani zail olunca memnu avdet eder; bu da kaidei hukukiye ve bir kaidei esasiyedir..

Mebuslukla memuriyetin içtima etmemesi esasını da kabul ettik. Binaenaleyh bugün elimizde sabit bir esas vardır. Yalnız nisabı müzakere kanuniyle Meclisin mevcudu bize gayri muayyendir; sabit bir mikyas yoktur. Bu mik-

yaş barometre gibi iner çıkar; çünkü nısbı müzakere kanununda bir madde kabul ettik ve dedik ki: her dairei intihabiyeden intihap edilen mebusların adedi, İntihabı Mebusan Kanunundaki adede ininceye kadar münhal mebusluklara kimse tâyin edilmeyecektir.

AHMET MAZHAR B. (Üsküdar) — Tâyin değil; intihap!

MEMET ŞÜKRÜ B. — Evet intihap edilmeyecektir. Yani İstanbul Meclisi Mebusanı için her dairei intihabiye kaç mebus intihap ediyorsa, o adede tenezzül edinceye kadar, inhilâl vuku buldukça, oralara başkaları intihap edilmeyecektir. Binaenaleyh şimdi elimizdeki esas, dairei intihabiye adedi değil, Meclisin mevcududur. Bugün kaç kişi mevcut varsa, bu mevcut gittikçe tenakus edebilir. Allâh göstermesin vefiyyat dolayısıyla ve bazı âzanın memuriyet kabul ederek istifaları dolayısıyla mevcut âzanın adedi tenakus edebilir. Fakat bizim için nısbı müzakere; ancak mevcut âzanın nısfından bir fazlasıdır, yani bu devrei içtimaiye için nısbı müzakere kanununa göre, kaideten tahsisat alan mevcut âzanın nısfından bir fazlası nısbı müzakere eder. Bunun gayrinde sabit bir rakam kabul etmek, Meclisin kudretini tenzil etmek ve yapacağı kavaninin kudretini tenzil emek demektir. Bendeniz bu dairede bir takrir veriyorum bu senei içtimaiye için mevcut âzanın nısfından bir fazlası nısbı müzakere eder.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Meclise ait olan bir kanunun üç ay zarfında üç defa tadilâta uğramasını ve tadilât teklifatına mâruz kalmak gibi bir vaziyet karşısında bulunmamızı tabii arzu etmezdim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — İnkilâb zamanındayız.

HAKKI HAMİ B. — Fakat her ne olursa olsun nısbı müzakere kanununun, müzakereye ait olan o kısmında her halde bir tadilâta lüzum vardır. Ancak o tadilâtın bu tarzda mı olması, yoksa diğer bir tarzda mı tadili muvafık olacağı noktasından düşünülürse; kendi kanaatıma göre bu tarz doğru değildir. Çünkü nısbı müzakere kanununun ekseriyeti temin için; bir kerre heyeti umumiye halinde dört ay ve ondan sonra sekiz ay zarfında âzasından ekserisinin mezuniyeti kabul şeklinde olarak her halde bir ekseriyeti azime temini imkânı mevcut bulunamamasından dolayı, vazifeyi bittabi akamete mah-

kûm etmemek ve faaliyeti temadi ettirmek için böyle iki şık kabulüne mecburiyet hissedilmişti.

Madam ki bundan evvel kabul ettiğimiz bir kanunla tahsisat ve tazminat namı altındaki devrelere ait iki şekli bertaraf etmiş oluyoruz. Şu halde bu kanunu, değil öyle az bir âza ile âzayı mürettebesinin nısfının bir fazlasından aşağı düşmemek üzere, rüfekayı kiramdan mezuniyet isteyeceklerin mezuniyeti nazarı itibara alınır veyalut başka münasib bir surette, her halde Meclisin adedi mürettebenin nısfından bir fazlası daima Mecliste mevcut olmak üzere bir imkân temin edilirse, bu babta yapılacak kanun uzun zaman tadilâta ihtiyâç hissettirmez ve ittihaz edilecek mukarrerat ta şüphesiz 80 kişi ile verilecek karardan ve bilhassa seksenin ekseriyeti ki kırk bir kişi ile verilecek karardan ziyade isabete karın olur.

Bunun Kanunu Esasi Encümenine aidiyeti dolayısıyla bir defa Kanunu Esasi Encümenine gönderilmesini ve orada yapılacak tetkikat üzerine encümenin tanzim edeceği lâyihaın Meclise tevdiinden sonra, icabeden karar ittihaz edilmek üzere, müzakerenin kifayetiyle Kanunu Esasi Encümenine havalesini bendeniz teklif ederim.

İSMAİL SAFA B. (Mersin) — Bu mesele hakkında müstacelen bir karar vermek doğru olamayacaktır zannındayım. Çünkü evvelce nısbı müzakere hakkındaki kararımızı bir tefsir ile baltaladık. Binaenaleyh bir çok kararlarımız, evvelce verdiğimiz kararları maatteessüf düşünmeyecek ve iptal ederek veriliyor. Bu meselede de aynı şeye düşmemek için daha ziyade tetkikatta bulunmak lâzım ve zaruridir.

Sonra nısbı müzakereyi, İstanbul Meclisi Mebusanının intihab kanununa istinat ettirmek de bendenize doğru değildir. Çünkü biz o kanunla buraya gelmedik ve zannedirim bizden sonra gelecek meclisler de o kanunla buraya gelmeyeceklerdir.

Onun için biz nısbı müzakereyi kendi mahiyetimize uygun bir şekilde çıkarırsak herhalde daha mühim ve daha esaslı bir karar vermiş oluruz Bundan dolayıdır ki müzakerenin kifayetini ve Hakkı Hami Bey kardışımızın söylediği gibi, bu teklifin bir encümende uzun uzadıya tetkikini ve ilmi esaslara istinat ettirilmesini teklif ediyorum.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Bendeniz zennediyorum ki bizim Meclisimizin sureti

İntihabı; Kanunu Esasidaki şekle göre değildir. Kanunu Esasidaki şekle göre millet; sancağma ve nüfusuna nispetle üçer, beşer mebus intihab etti ve İstanbul'a gönderdiler. Vaktaki İstanbul'da bunların esareti husule geldi ve bu hal üzerine de millet; kendi mukadderatını her sancaktan beş kişiye tefviz ederek buraya gönderdi.

Şimdi bu halde «ekser için hükmü kül vardır» kaidei umumiyesinin tatbiki için ancak milletin tevkil ettiği zevatın ekserisinin nisfından bir ziyadesinin bu Mecliste bulunması icabeder. Yani ekser için hüküm kül olmak üzere mevcudun nisfından bir ziyadesi Meclis için lazımdır. Nisfından bir ziyadesi olmadıkça Meclis açılmaz.

Maahaza millet; her sancaktan beş zata tefvizi umur ettiği gibi, evvelce İstanbul'a göndermiş olduğu zevatı da bunlara ilâve eylemiştir. Sonraki beşe tefvizi umur etmekle evvelkileri azletmemiş ve nitelik onları da vekillerine mühlhak olarak kabul etmiştir.

Şu halde her sancaktan beş kişiye, İstanbul'dan gelenlerin iltihakiyle, adedi mürettebi ikmal etmek zaruridir. Zira sonra; ekser için hükmü kül vardır kaidesi tatbik olunamaz. Böyle olursa milletin ekseriyeti olmadığı halde; bir hizbin, bir cüzün ekseriyete hükmetmesi lazımgelir ki bu, batıldır ve caiz değildir.

Bununla beraber farzedelim ki Kanunu Esasidaki nispet dairesinde her daireden 2 - 3 kişi nisabı müzakere için kabul ve itibar edilsin; şu halde Celâleddin Arif Beyin dediği gibi, ne için üç yüz elli kişiye maaş verelim? Bunun için kura çekilir ve kura isabet etmeyenler tenzil edilir. Fakat buna da ihtimal yoktur. Çünkü; buna, bizi buraya vekil edip gönderen adamlar razıdır, değildir, ne malûm?... Elbette değildir ki, her sancaktan beş kişi göndermiş. Şu halde Nisabı Müzakere Kanununun adedi mürettep babının tamamıyla ifası lazımgelir ve tazminat devresi için verilen karar ile zannederim ki o esas tamamen kalkmıştır ve zaten mevzuubahis olamaz.

Bu adedi mürettebi tenzil etmek nasıl ki caiz olamazsa ve mademki biz Teşkilâtı Esasiye Kanununda tasrih etmediğimiz hususat ve mevadda; Kanunu Esasi mucibince muamele etmeğe mecburuz, Kanunu Esaside ise, adedi mürettebin ekseriyeti sülusanı ârasiyle tâyin edilecek diye muşarrahtır. Onun için bu ve buna mümasil kanunların badezin bu kaideye tevfiakan icrası lâzım:

gelir ve bundan dolayı bu teklifin reddi lazımdır.

FERİT B. (Çorum) — Efendim benzeniz evvelce arzettiğim veçhile; bu adedi mürettep meselesinin mütehavvil bir adet üzerine iptina etmemesini teklif etmiştim.. Hüseyin Avni Bey biraderimiz buyurdular ki: Mebusanı kiramın adedi üç yüz yirmidir ve üç yüz yirmi olduğuna göre seksen altı kişilik bir ekseriyetle karar ittihazı muvafık olamaz.. Celâleddin Arif Beyefendi de buyurdular ki: adedi mürettebi tâyin etmek mümkün; bugün mevcut olan âzayi kiramın adedi tesbit edilir ve buna nazaran bir adedi mürettep almabilir. Şükrü Bey biraderimiz de: sabit bir adet kabul etmek Meclisin kudretini izale eder dediler. Benzeniz zannediyorum ki aramızdaki bu ihtilâf; ihtilâfı lâfziden ibaret kalıyor. Gerçi bugün mebusanı kiramın adedi üç yüz yirmidir. Fakat biz Meclisi Âlinin icraî ve teşriî mahiyette bulunması esasını kabul ettiğimiz için, bazı kanunlarda mebuslukla memuriyetin içtima edebileceği esasını da kabul ettik.. Meselâ, süfere, kumandanlar sonra müfettişi umu-miler...

MEHMET ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Müfettişi umumî yok...

FERİT B. (Çorum) — Müfettişi umumîlikler de vardır. olsa da bunlar iki üç kişiden ibaret olacak... Bu memuriyetler mebuslukla içtima edebilir memuriyetlerdir.. Keza Meclisi Âli lüzum gördüğü zaman âzayi kiramdan bazılarını, bazı mahallere memur ediyor, gönderiyor ve sonra bir kısım rüfekamız Malta'da mevkufl bulunuyor; bir kısım rüfekamız da esirdir, bunların heyeti umumiyesi üç yüz yirmide dâhildir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — 350 de dâhil...

MUFİT Ef. (Kırşehir) — O başka, dâhil değil onlar...

FERİT B. (Çorum) — Bugünkü mevcuda göre diyorum..

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Malta'dakiler yekûndan düşmüştür.

FERİT B. (Çorum) — Müsaade buyurun; âza defterinde dâhildirler..

Binaenaleyh fiilen Meclisi Âlinize iştirak edemeyen, vazifesini serhadlerde, ordu kumandanlıklarında, sefaretlerde, murahhaslıklarda, irşat vesaire ile ifayi hizmet eden arkadaşlarımızın fiilen buraya iştirak edememeleri tabii olduğuna

göre, onları adedi mürettep dâhiline almak bilmem ne dereceye kadar mantıktır?

CELÂLEDDİN ARİF B. (Erzurum) — Onlar yüz altmış biri geçmez Ferit Beyefendi...

FERİT B. (Çorum) — Sonra bunları hariç tutarsak, zannediyorum ki, altmışı mütevacizdir ve üç yüz yirmiden tenzil edince zannedirim 260 kalır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hesabı yanlış yapıyorsunuz, 350 dir ve onlar yekûndan düşmüştür.

FERİD B. (Çorum) — 64 dairei intihabiye nin beşer mebusan yekûnu üç yüz yirmi olur.. (İstanbul'dan gelenler var sesleri). Heyeti Vekilede bulunanlar da dâhili hesap edilirse iki yüz kırka kadar tenezzül eder.

Sonra seksen altı ise iki yüz kırkım sülüsünden fazladır demek ki, bulduğumuz aded, pek okadar istisgar edilecek bir vaziyette değildir.

Saniyen bu altmışa bir kaç kısım arkadaşları daha ilâve edebileceğim, Encümenlerde çalışanlar. Hüseyin Avni Bey biraderimizin buyurduğu gibi, Ankara'da buldukları halde mecbur oldukları mebusluk hidemâtını ifa etmiyor addedilemez ve ekseri zamanları vardır ki, Heyeti Umumiye müzakeratına iştirâk edemiyorlar. Meselâ Muvazenei Maliye Encümeninden birkaç refikimiz; hariçte devairde tetkikat ile meşguldurlar.

HÜSEYİN NAVNİ B. (Erzurum) — Hayır ben öyle birşey demedim..

FERİD B. (Çorum) — Meselâ diyorum. Yani bunların Heyeti Umumiyeye iştirak etmemesi, ifai vazifede tesamühünden münbahis değildir demek istiyorum ki, bu varit olduğu gibi, o da variddir.

Kezalik son ittihaz ettiğimiz kararda mebusan kiram için senede 3 ay mezuniyet esasını da kabul ettik. Gerçi bu 3 ay muayyen bir zamana münhasır değildir. Her zat kendi ihtiyacının tevhit ettiği zamanlarda bu mezuniyeti alacaktır. Mühtelif zamanlarda böyle mezun olanları da nazarı dikkate almız; bunlar da fiilen ispatı vücut edemeyecek. Hasta olacakları da nazarı dikkate almız. Bunlar da müzakerata iştirak edemeyecek; şuhalde; azarı kaviyye meşruaya müstenit birçok avamilin tesiri altında iki yüzdan fazla âzayı kiramın müctemian Heyeti Umumiyede bulunması heman heman müşkül birşeydir ve bu aded, arzettiğim esbab dolayısıyla daima

da mütehavvil olacağına göredir. Çünkü yarın içimizden birine kalk filân yere vali ol, mutasarrıf ol, kaymakam ol, nahiye müdiri ol - Çünkü hizmeti vataniyenin büyüğü küçüğü olmaz - buraya git denildiği zaman çekilmeyecek mi? Tabii çekilecek. Bu suretle olan tenakuslar da nazarı itibara alınrsa yüz seksen olur. Yani bunda okadar tevahüş edecek birşey yoktur.

Saniyen nisabı müzakere için 86 adedini kabul etmek, mutlaka kırk bir kişi ile ekseriyet kazanacak demek değildir. Çünkü Nizamnamei Dâhilimiz bize gösteriyor - ki, o Nizamnamei Dâhili ki bizce kabul edilmiş ve mütevaliyen ittiba ediliyor - bu diyor ki: ittihaz edilecek mukarrerat âzayı mevcudenin nisfından bir fazla iledir. Burada 180 mevcut ise, 91 kişi ile ittihazi karar eder. Mutlak 80 ve 41 kişi olmaz. Binaenaleyh bu da varit değildir. Yalnız tesbitinde bir fayda vardır. Daima celse küşat edilebilir. Vazife vataniyesinin ifasını takdir edeceğine şüphe etmediğim arkadaşlarım, her türlü meşagilden vâreste kılarak buraya gelecek ve daima burada kalarak 200 kişi, 150 - 180 kişi bulunabilecektir. Bunlar bulunduğu müddetçe o mahzur yoktur. Fakat birçok esbabi meşruaye müsteniden bulunamıyorlarsa, diğer burada bulunan rüfeka niçin ifai vazife etmesinler. Hali atalette kalsınlar, niçin memleketin ihtiyacına ait mesaili düşünmekten menedilsinler? Yüz altmış bir mevcudu bulamadığımız gün gideceğiz, kahve köşelerinde dolaşacağız. Encümenlerde bulunanlar kendilerine iş bulabilirler; diğerleri âtrâne, rehavet-kârane vakit imrar edecek yer aramak mecburiyetindedir. Bu mehazir ile, öteki mehasin nazarı itibare alınrsa, tabii 86 yı nisabı müzakere kabul etmek ve Meclisi daimî hali faaliyete sevk edilmek daha muvafıktır kanaatındayım.

Bir de Şükrü Beyefendi buyurdular ki; bu nisabı müzakereyi o suretle kabul etmek tahsisat ve tazminat devrelerini, rüfekayı kiramın mezenen memleketlerine gitmelerine vesile olabilmek için ve müzaakereyi devam ettirebilmek için 86 yı kabul etmiştik buyurdular ve madem ki, arkadaşlar, artık devrei içtimaliyenin mebedi olmak itibarıyla, avdet ediyorlar, Artık mâni git-ti, memnu avdet eder. Bu gün ise, tahsisat ve tazminat devresi yok, müstemirren bir sene var. Bu bir sene içerisinde her zat üç ay mezuniyet alabilir. Bu da muayyen zamanlarda olmadığı

için demek ki, her ayda, Marttan Şubat nihayetine kadar mezcun olabilmesi ihtimali vardır. Şu halde Şükrü Bey biraderimizin buyurdıkları mesele de gayrivârittir.

Zanaediyorum ki mesele, muhalif fikirler dermeyaniyle de tavazzuh etmiştir. Müzakerenin kifayetiyle takririn reye konmasını teklif ediyorum.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Nisabı müzakere ve ekseriyet meselesi mevzuubahis olduğu zaman ne suretle tesbit edilmelidir? Bunun nereden neşet ettiğini evvelâ tâmik etmek lâzımdır. Malûmu âlileri Nisabı müzaakere ötedenberi ittihaz edilen usul, adedi mürettebin nısfından bir ziyadesidir. Yani mazeretler nazarı itibare alınarak, adedi mürettebin bir nısfına kadar mâzeret kabul edilir. Adedi mürettebin nısfından bir ziyadesiyle vâkı olan müzakerede mevcutların ekseriyetiyle vâkı olan kararlar muteber addediliyor. Meselâ bugünkü vaziyette 320 kişinin yerine karar verecek olan 161 in nısfı olan 86 dir. Yani nisabı müzakere; her dairei intihabiyeden beşer âza kabul edildiği takdirde, 161 dir. Bu halde 86 kişinin kabul ettiği bir şey, 320 kişinin kabul etmiş olduğu bir esas gibi telâkki edilecek. Şimdi bunu daha ziyade tenzil eder de 86 yı nisabı müzakere aadedder ve onun nısfını da ekseriyet addedersek bu halde (43) kişinin kabul ettiği bir şeyi 330 kişinin kabul ettiği bir esas gibi kabul edeceğiz. Binaenaleyh, nisabı müzakereler bu ekseriyetle mevzuubahis olduğu vakit maslahatı bu noktai nazara teveih etmek lâzımgelir.

Yani ekseriyetle verilen kararlar mutâ olabilmek için o ekseriyetin âdilâne bir surette temsil edilmesi iktiza eder. O türlü mâzeretler, telâfisi kabil olan - meselâ bir gün içtima tehhür edebilir - zarardır. Bunlar telâfisi kabil olan zarardır. Fakat öbür türlü olan zarar meselâ, (41) kişinin kabul edeceği bir karar ki, - 320 kişinin vermiş olduğu bir karar gibi kabul edilecektir - katî ve lâyetegayyer bir karardır. Böyle bir akalliyetin vereceği karardan bir zarar tevellüt ederse bunun telâfisi gayrimümkündür. Binaenaleyh, bu cihete atfı nazar etmek lâzımgelir.

Şimdi bunu böyle tesbit ettikten sonra kabul ettiğimiz esaslara göre de bir esas kabul etmek lâzımdır. Esaslardan ne kabul ettik? Meselâ: Her dairei intihabiyeden beş kişiyi nisabı müza-

kere addettik. Fakat elli bin kişide bir kişinin intihabına gelinceye kadar da mebus intihabını refettik. Binaenaleyh, o noktai nazardan vukubulan istifalardan ve vefatlardan dolayı adedi mürettebi de tenzil etmek lâzımgelir. Çünkü adedi mürettep sâbit olursa vukubulan istifalar cereyan eder ve bu, tabii gayrikabili tatbik olur. Binaenaleyh, adedi mürettep esasen kabul edilmiştir. Yani her dairei intihabiyeden beş aded olmak üzere kabul edilmiştir ve ondan sonra kabul edilen mevat zarurete binaen ve tefsir suretiyle yapılmıştır. Yani herkese mezuniyet verilsin, Uzak memleketlerden olanlar memleketlerine gitsin, gelsin için yapılmıştır.

Şimdi bu sene kabul edilen ve Mart iptidasında açılmasıyla beraber, tahsisat noktasından da kabul edilen esasa göre beş adedi de devam etmek lâzımdır. Fakat bu devam etmekle beraber vukubulan istifaları, vukubulan vefatları da adedi mürettepten tenzil etmek icabeder.

Binaenaleyh, bu lâyhayı bir Encümene göndererek, âriz ve âmik düşünüp, bu noktai nazardan istifa ve vefat vukuunda adedi mürettep tenzil edilmek suretiyle ve daha başka hatıra gelen şeyler de nazarı itibare alınmak şartıyla bir şekil verilsin. Görülüyor ki, alelacele kabul edilen şeyler tekrar müzakereyi icabettiriyor. Encümenlere verelim, âriz ve âmik düşünülün, arzu eden zevatı kiram encümeninde mütalâalarını beyan ederler, bu suretle esaslî bir şey tesis etmiş oluruz. (Müzakere kâfi sesleri).

MÜFİT Ef. (Kırşehir) — Bu meselede iki noktai nazar Heyeti Aliyenize arzedildi, birisi Celâlettin Arif Bey biraderimizin noktai nazarı, diğeri Abdullah Azmi Efendi biraderimizin noktai nazarıdır.

Eğer Celâlettin Arif Beyin noktai nazarını kabul etmek lâzımgelirse hakikaten Heyeti Muhteremede bir ekseriyeti sülûsan aramak lâzımgelir ki, bu mesele Kanunu Esasiye taallük ettiği için o suretle müzakere edebilelim diyelim ve Nizamnamei Dahilimiz de bunu gösterir.

Şimdi Meclisin adedi mürettebi ile Meclisin nisabı müzakeresi meselesi, Heyeti muhteremede diğer suretle müzakere edilen kanunun müzakeresi meselesine makis olamayacaktır. Çünkü bu mesele Meclisin esasına taallük eden bir mesele olduğundan bir Kanunu Esasi meselesi çıkması lâzımgelir. Eğer elimizde mevcut Kanunu Esasinin noktai nazarını kabul edecek olursak,

bizim Meclisimizin adedi o Kanunu Esasideki adede tevafuk etmeyecektir. Fakat biz; fevkalâde olarak içtima eden Meclisimizde bir adedi mürettep kabul ettik ve fevkalâde olarak kabul ettiğimiz adedi mürettebi, sahibi takrir Ferit Bey biraderimizin fikrine göre tatbik edecek olursak, maddesi itibariyle başka, heyeti itibariyle başka mânâyı intaç edecektir. Yani maddesi itibariyle Kanunu Esaside mevcut olan ve her elli bin nüfusa nispetle âzanın adedi mürettebini hesap etmek lâzımgelirse, o esastan fazla kalan heyeti kiramin, heyet itibariyle bir mâna ifade etmemesi lâzımgelir. Çünkü dairei intihabiyenin adedine göre nispeti nüfusu nazarı itibare alarak tâyin edeceğimiz adedi mürettepten fazla kalan arkadaşlarımızın burada oturması, heyet itibariyle, hiç bir mânâyı ifade etmemesi lâzımgelir. Bundan dolayı biz madde itibariyle başka adedi mürettebe, heyet itibariyle başka adedi mürettebe gidecek olursak o vakitte meselede teşevvüşü icabeder noktalar çıkaracağız. Binaenaleyh, dert ise ehemmiyetli, Yani heyeti kiramin burada içtima edipte ekseriyeti suretiyle müzakereye devam edebilmesi meselesini temin etmek maksadı mühimmidir.

İkinci derecede, Heyeti Celilenin esas intihabı noktai nazarından adedi mürettebi muhafaza etmek, o da makasidi esasiyedendir. Şu iki maksadın arasında tahayyürde kalmış olan heyet kendisine, Azmi Efendi biraderimizin buyurdıkları gibi, bir şekli müzakere tâyin etmek mecburiyetini gördüğü için, geçen sene birkaç defa nısbı müzakere hususlarını müzakere etmiş ve esaslarını koymuş idi. Şimdi ise bir mesele ortaya çıkıyor ki, o çıkardığımız mesele de, 320 adedi mürettebini 160 ile müzakere ettirmek lâzımgelirken, bunu bu sefer 80 adedi mürettebine indirip, 240 mebusun vücudunu ortada yok farzetmek lâzımdır. Çünkü nısbı müzakere de bu 80 i nazarı itibare aldığımız zaman mütebaki iki yüz kırk âzanın vücudu ile ademi vücudu nazarı kanunda ve esasatı hukukiyede katıyen müsavi kalır.

Onun için bu mesle, hakikaten dürüdiraz müzakere edilecek bir mesele olduğu gibi, şeklimizin, içtimamızın ehemmiyeti hasebiyle, ekseriyeti de teşkil ederek müzakeratı akim bırakmak için bir esas bulmak mecburiyetimiz var, Binaenaleyh, takrirdede teklif edildiği ve hile, hem müstaceliyetle bugün müzakere edelim demek gibi hata tasavvur edemem. Binaenaleyh,

« hatası zâhir olan zanna itibar yoktur » kaidei esasiyesini nazarı itibare alarak, bunu bir encümene, yani Kanunu Esasi Encümenine veyahut bir Encümeni mahsusa göndererek orada durü diraz müzakereden sonra bir daha bu meseleyi müzakere etmeyecek derecede çalışarak halledelim ve arkadaşlarımızın da umumiyeti itibariyle memlekete hizmet edeceği anlarda zamanlarını boş geçirmemek üzere burada içtimamı temin edecek çareler bulalım ve bu işi temin edelim efendiler.

AVNİ B. (Saruhan) — Reis Bey, bu zeminde bendenizin bir teklifim var efendim.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Efendim, rüfeka, meselenin Kanunu Esasiye taallük eden aksamiyle nısbı müzakereye dair olan aksamı arasında durüdiraz mütalâatta bulundular. Neticeden şunu anlıyorum ki : Adedi mürettep (320) olduğuna göre (86) kişi ile müzakere caiz değildir. Çünkü Abdullah Azmi Beyefendinin buyurdıkları gibi 86 ile müzakere açılırsa, bunun nısfı ile karar vermek lâzımgelir buyuyorlar. Öyle kırk bu kadar kişinin kararıyle üç yüz bu kadar kişi mukayyet olamaz diyorlar, güzel.

Hüseyin Avni Beyefendinin dediklerine geliyorum : 320 diyorlar, kabul ettik. bendeniz de demiyorum ki ; 161 kişiden az olsun, fakat 320 adedi mürettebinin hakiki mevcudu ne olduğunu Hüseyin Avni Beyefendi hesap buyurdular mı? Beyefendi, eğer Meclisimiz âdi mebusan şeklinde olaydı bu dedikleriniz vârit idi. Fakat rüfekama şunu hatırlatmak isterim ki : Bu Mecliste bir icra ve bir de teşri vazifesi vardır. Meselâ yarın bir yere bir heyeti tahkikiye gönderirsek ; başka Meclisi Mebusanda âza heyeti tahkikiyeye karışmazlar ki ; heyeti tahkikiye falan göndermek mevzuubahis olsun. Yarın bir yere bir heyeti tahkikiye göndermek lâzımgelir, öbür gün bir İstiklâl mahkemesi teşkili lüzumunu hissederiz. Bugün 20 - 30 arkadaşımız geri gelmişlerdir. Lüzum görülünce yine gidecekler. Fakat diğer Meclisi Mebusanda böyle bir vazife yoktur, onlar böyle şeye karışmazlar. Bu 320 kişiden 12 kişi Malta'da bulunuyor. Acaba başka böyle bir Mebusan var mıdır ki içinden on bir âzası başka bir yerde mevkufl bulunsun? Sonra bu 320 nin içinde de on bir kişi Heyeti Vekileye dâhildir.

Bukadar mevcutla Meclis devam edebilir mi,

edemez mi? Ve sonra nerede görülmüştür ki efendiler, Reis Paşa Hazretlerinin nutkunda bilmem elbette nazarı dikkati âlinizi celbetmiştir, 311 günde 159 içtima yapmışlar. Hangi Meclisi Mebusan bir senede (159) içtima yapmıştır? Demek oluyor ki (159) içtima yapan bu Meclisin Encümenleri toplanamazdı ve şu hal ile Encümenlerde birçok rüfeka çalışıyor ve misal olarak Heyeti Âliyenize arz edeyim : Muvazenei Maliye Encümeninde bulunan arkadaşlarımız bu Meclise 15 gün devam edemez. Çünkü her bir arkadaşımız birer bütçe deruhte etmiştir ve devaire gidecekler, tetkikat yapacaklardır. Bir ke-re 15 kişi onlar gelemez. 11 zat da Heyeti Vekile gelemez, etti 26, 12 kişi de Malta'da, etti 38. Bilmem İstiklâl mahkemesi için yirmi, otuzu veya ellisi gider... Ne oluyor? Hüseyin Avni Bey biraderimiz, rubuna mezuniyet kabul ediyor, ben de kabul ederim, yani bendeniz de kabul ediyorum, rubu olan 88 i de tenzil ederseniz? Mecmuu iki yüze iniyor. Şu halde adedi mürettep ne olacak? (200) e nazaran (100) ile müzakereye başlanması icab ediyor.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Ruba öbürleri dâhil olmak üzere...

MAZHAR MÜFİT B. (Devamla) — Şimdi, acaba geçen sene ne gibi mecburiyet hâsıl oldu da devreler ihdas edildi - bendeniz bulunamadım, bulunanlar daha iyi bilirler - ne gibi ihtiyaç gördünüz de tahsisat devresi, tazminat devresi diye ikiye ayırdınız? Ve ne demektir bu? Tahsisat devresinde hepsi bulunacaktır ve sonra tazminat devresinde 86 kişi bulunacaktır. Güya tazminat devresi olan 4 ayda daha mühim işler görülecekmiş, tahsisat devresinde ehemmiyetsiz işler görülecek. Böyle saçma şey almaz. (Saçma sözünü geri al sesleri).

MEHMET ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahip) — Ben onu izah ettim efendim.

MAZHAR MÜFİT B. (Devamla) — Şimdi acaba mecburiyet gördünüz de sekiz ay tazminat devresi midir, nedir o devrede (86) kişi ile içtima yapıldı?

NECİP B. (Ertuğrul) — Yanlış yaptık, düzelttik.

MAZHAR MÜFİT B. (Devamla) — Rica ederim, daima bu nakarat efendim. Yanlış yaptık, yanlış yaptık... Hiçbir doğru işimiz yok mu Allah'a şükür? Bu Mecliste demek ki geçen sene de tecrübe edildi ki buna imkân yok ve efendiler

bugün 350 mürettep iken bakınız burada (161) kişi toplanamıyor. Neden toplanamıyor? Bendeniz, rüfeka ihmal ediyor, müsamaha ediyor, geziyor, kaçıyor demiyorum. Müstemirren devam eden bir Meclistir, diğer Meclisler gibi değil ki senenin dört ayında (180) ni de gelsin, müzakere yapsın, gitsin, bu müstemirren bir Meclistir, iki sene mi, üç sene mi devam eder ve tabii müstemirren devam eden bir Mecliste elbette mazeret ziyadeleşir, dört aya münhasır bir Meclis değildir.

Sonra, pekâlâ bilirsiniz ki bizim rüfekamızdan Van'a, Bitlis'e, Diyarbakir'e, Hakkâri'ye gidecek olanlar var Kaç ayda gider ve kaç ay izin vereceksiniz? İki üç ay sade yoldur, gidip gelmek meseleleri var. Meselâ 180 - 190 mebus mevcut iken 161 kişi gelmiyor ve toplanamıyoruz. Niçin? Efendim aded çoğaldıkça tabii mazeret de, hastalık da o nispette tezayüt eder ve tabii-dir bu. (190) kişi Ankara'da mevcut iken 161 kişi gelmiyor ve sonra Riyaseti Celile gazete ile çağırmağa mecbur oluyor. Binaenaleyh arz ediyorum ki taraftarım, aded 161 kişi olsun, 200 olsun, fakat buna imkân yok.

Saniyen birşey daha arz edeyim : İçtima ettiğimizde biz (86) kişi mi idik? Arkadaşlar neden bu kadar telâş ediyorlar? 86 kişi müzakereyi açmak içindi, fakat biz burada 120 kişi bulunduk ve tazminat devresinde 86 kişi ile burada kanun yapmadık, bunu nakarat yapıyoruz. Peki beyefendiler, hepiniz memleketlerinize gittiniz, geldiniz. Acaba biz burada 86 kişi mi idik? 86 kişi değildik, sizi temin ederim. Zabıtlara bakabilirsiniz. Tazminat devresinde de hiçbir zaman yüzden, yüz ondan, yüz yirmiden aşağı bulunulmamıştır ve bu 86 değildir. 86 dan maksat müzakereyi açabilmektir. Yoksa 86 kişi imiş de bunun nısfı olan 43 ile kanun yapmışlar... Böyle değildir. Arzettiğim gibi, daima burada yüzden fazla mebus mevcut idi.

Sonra, Celâlettin Arif Beyefendi Kanunu Esasiden bahsettiler. Vallahi bendeniz hangi Kanunu Esasi bilmiyorum, mütehayyirim. Bu eğer salnamelerde gördüğümüz Kanunu Esasi ise, oradaki madde nizamîyenin bize taalluku olmasa gerek. Eğer Kanunu Esasi bu nısfı müzakereyi tâyin edecekse bilmem.

CELÂLETTİN ARİF B. (Erzurum) — On iki senedenberi kabul edilen kanundan bahsediyorum.

MAZHAR MÜFİT B. (Devamla) — Pekâlâ 12 senedir tatbik edilen Kanunu Esasi ise, onda İntihabı Mebusan Kanununun kabul ettiği adedi mürettebin nısfı - ki 86 olması lâzımgelir - binaenaleyh Celâlettin Arif Beyin buyurduğu on iki senelik kanunu kabul edecek olursak, 86 için hiçbir şey söylemeğe hacet yoktur. (Müzakere kâfi sesleri).

VELİ B. (Burdur) — Efendim, garip tesadüf, Meclisimizde ilk defa olarak söz alıyorum ve şayanı teşekkürdür ki en salâhiyettar olduğum bir mevzu üzerine söz almam için zemin müsait teşkil ediyor. Bendeniz, arkadaşlardan birçokları haberdardır, bu mesail ile ötedenberi sureti hususiyede iştilal ediyorum. Vazifem bu idi ve senelerdenberi bu mesele ile uğraşıyorum. Onun için söyleyeceğim sözlerin mingayrihaddin bir kıymeti ilmiyesi var iddiasındayım... Bu esasa müptenidir ki Ferit Beyefendinin verdiği takriri ve kendi tasvirlerini ve arkadaşlarımdan dinlediğim zaman terviç ettim ve altına vazî imza ettim. Çünkü Ferit Beyin noktai nazarlarını; kanunen, ilmen, Nıسابı Ekseriyet Kanununun tâyin ettiği ahkâm nazarı itibare alınmak üzere ve hattâ mevzuubahis olmasına bile lüzumu kanuni olmaksızın halledebilir bir mesele addederek, Ferid Beyin takririni haklı gördüm.

Ferid Beyin takririni niçin haklı gördüm? Tasvir edeyim: Büyük Millet Meclisi ilk anı teşekkülünde duşu mesuliyetine aldığı mesailin fevkalâde azemetini nazarı dikkate alarak teşekkülünü, kemiyeten memleketin en güzidelelerinden ve ençok memleketin hayatiyle alâkadar olanlarından meydana getirmek lüzumunu hissetmiş ve Nıسابı İntihap Kanununun nazarı dikkate almıyarak fevkalâde bir teşkilâtla meydana gelmiştir. Bu itibarla beş mebus her sancaktan gelmek esası kabul edilmiştir. 64 dairei intihabiyeden (320) mebus Meclisin yekûnunu teşkil etmiş, mecmuun nısfından ziyadesi hazır bulunmadıkça içtimam mümkün olamaması esası hukukisi kabul edilmiş. (320) nısfından bir ziyadesi olan 161 âza mevcut olmadıkça müzakerata başlamamıştır. Aynı zamanda bu kemiyetin çokluğu ve müzakerenin bu nısap dâhilinde tutulduğu takdirde ekseriya mesailin sürüncemede kalmasını mucip olacak tehrüratın vukua geleceği nazarı dikkate alınarak, aynı kanundaki diğer bir madde ile asıl adedi mürettep meselesini bugün bir, iki

defa zikri geçen Kanunu Esasinin mer'i maddesine tevfiğ etmek lüzumu hissedilmiştir. vâkıa beşer mebusan (64) dairei intihabiye (320) mebus gönderecek diyorsa da, badema vukubulacak inhilâllerde eski nıسابı intihabın, yani her dairei intihabiye mürettep, kadim İntihap kanununa göre her daireye mürettep adedi kanununun duununa, yani Büyük Millet Meclisi Mebusanının her dairei intihabiye isabet eden miktarına düşmedikçe tekrar intihaba başlanamaz demiş ve münhal vukuunda o adede tenezül etmedikçe intihabata lüzum yoktur denmiştir. Bu eser Büyük Millet Meclisinin bir eseri kanunisidir. Bu takdirde adedi mürettebi tesbit etmiş, tahdit etmiştir. Adedi mürettep hususunda Büyük Millet Meclisi, ötedenberi mer'i ve mamûlünbih olan hükmü nakzetmiş değildir, çünkü efendiler; bu hükmü nakzetmediğini şu suretle anlatıyor ki: Bugün ve yarın istifa suretiyle, memuriyet kabulü suretiyle Meclisten çekilmesi mümkün olan âzanın adedi (320) ve 161 rin miktarını ne hadde kadar tenzil edebilecektir ki, siz adedi mürettebin noksan olduğunu kabul edeceksiniz? Kendinize bir salâhiyet vermişsiniz ve adedi mürettep meselesini adedi kanuni dairesinde tahdit ve tâyin etmişsiniz ve bu meseleyi nıسابı kadim dairesinde halleylemiştir. Son tahriri nüfusta, sicillâtı nüfusiyede mevcut İstanbul mebusanının intihabına esas olan nısap dairesinde bugün tespit etmişsiniz. Eğer bunun böyle olmadığını Mecliste, ilmen, hukukan iddia eden bir arkadaşımız varsa, tabii sarahat karşısında içtihadatı zatiyeye mahal yoktur. Binaenaleyh bendeniz zannedirim ki, (86) adedi mürettep addedilerek o miktar ve o nısap dairesinde müzakerenin icrasını kabul etmek, katiyen haricez hukuk hareket etmek değildir ve didiğim gibi, ötedenberi müesses, mer'i olan bu tarzda devairi intihabiyede nüfusu zükûrün elli binine bir mebus isabet etmek kaidei esasiyesi mahfuz kalıyor ve bunun dununa düşürmek imkânsızlığını Kanunu Esasii kadim menediyor ve bu maddesinin ilga edildiğine dair bir madde bulunmuyor. Binaenaleyh Nıسابı Müzakere, İntihap Kanununun, inhilâl vukuunda inhilâller kadim nıسابın dununa düşmedikçe intihap edilemez demesi kâfidir. Sarihtir ki, adedi mürettep hususunda en sâlim olarak ittihaz edeceğimiz karar kendiliğinden bulunur.

Gelelim bir takım arkadaşlar var ki, o arkadaşlar mühim bir meseleye vaziyet ettiler, güzel düşünüyorlar. Mecmuu mebusan kaçtır? (320). (86) ekseriyetle müzakereye başlayacağız, bunun da nısfından bir fazla ekseriyeti mutlaka ile ve bazan bu da olmazsa daha küçük bir ekseriyetle karar verebileceğiz. Nasıl oluyor da 320 kişi ile verilmesi lâzımgelen bir rey, 86 nın ekseriyetiyle hâsıl olabilir ve milletin mukadderatı 86 nın ekseriyetini teşkil eden ve 320 ye nazaran akalliyette kalan bir heyet tarafından yapılabilir. Evet efendiler, yapabiliyor. Çünkü bu tarik, hukukidir. mesuliyeti vicdaniyesini idrâk etmiyerek Meclis haricinde gezmek, işini gücünü terkederek, buraya gelmek vazifesini ihtiyar etmiyerek, taşrada herhangi bir vazifede bulunmak mesuliyetini ağır görmiyenler o salâhiyeti kendilerinden kanunen, hukuken nezi etmiş, nakzetmiş demektirler. Kim menediyor? Kim diyor ki, nısabı müzakere (86) iken 146 olmasın, hattâ (320) arkadaşımız burada içtima etmesin? Fakat bunlar hukuki fikirler değildir. Mesuliyetini müdrik mebus gelir, bulunur, fakat herhangi bir hizmet dolayısıyla, bilhassa Meclisin müstemirren inikadı esas olduğundan, bu içtimadaki esas nazarı dikkate alındığı surette - tabii bazı mevasimde kendi işlerimizle meşgul olmak iztirarındayız - Böyle zamanlarda Meclisin sayını akim bırakmamak, herhalde bu nısabı müzakere meselesinin 86 adedi nısabı müzakere ittihaz edilerek, halli hem zarurete, bilhassa kanunun metnine, ruhune muğayır birşey değildir. Fikrim bu kadardır. Taamüle muğayır birşey değildir. Bilâkis onları teyit etmektedir. Bu hususta Meclis haricinde efkârımı tenkit ve cerh edecek zevat varsa her zaman kemali iftiharla münakaşai ilmiyeye âmadeyim. (Alkışlar).

REİS — Efendiler; söz alan daha 8 - 10 kişi vardır. (Müzakere kâfi sesleri).

REİS — Müzakereyi kâfi görenler ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Efendim mevcut olan takrirleri birer birer reye koyacağım.

Riyaseti Celileye

Nısabı müzakere hakkındaki teklifin ehemmiyeti ve Kanunu Esasiye taaluku hasabiyle En-

cümeni Mahsusa tevdiini arz ve teklif eyleriz.

Kayseri	Kayseri	Yozgad
Rifat	Sabit	Bahri
Kângırı		
Yusuf Ziya		

Makamı Riyasete

Refik Bey ve rüfekası tarafından teklif olunan kanunun evvelâ Kanunu Esasi Encümenine havalesini teklif eyleriz.

Erzurum	Erzurum	Geng
Nüsret	İsmail	Ali Vasıf
Erzurum		
Asım		

Riyaseti Celileye

Mevzuubahis olan maddei kanuniyenin berveği âti tadilini teklif eylerim: (Nısabı ekseriyet için âzayi mevcudenin sülüsünden bir ziyadesi kâfidir).

Trabzon
Hasan

Riyaseti Celileye

MADDE 1. — İkinci devrei içtimaiye için nısabı müzakere mevcut âzanın nısfından bir fazlasıdır. Berveçhibalâ maddenin kabulünü teklif eylerim.

7 Mart 1337

Karahisarısahip
Mehmet Şükrü

Riyaseti Celileye

Müzakeresinde bulunduğumuz, müzakere ve nısabı ekseriyet hakkındaki teklifin müstace-liyet kararıyla Kanunu Esasi Encümenine havalesini ve bâdehu müzakeresini teklif eylerim.

7. III. 1337

Saruhan
Avni

Riyaseti Celileye

Mesele tamamıyla tenevvür etti. Müzakere-nin kifayetini ve mezkûr maddei kanuniyenin kabulünü teklif eylerim.

Muş Mebusu
Ahmet Hamdi

REİS — Müsaade buyurunsanız bu takrirleri birer birer reyi âlinize arz edeyim.

(Kayseri Mebusu Rifat Beyle rüfekasının takriri tekrar okundu).

REİS — Bu takriri nazarı itibara alanlar

ellerini kaldırsın. Ellerinizi indiriniz. Encümene havalesi taraftarı olmıyanlar ellerini kaldırsın.

Takrir nazarı dikkate alınmadı. (Tâyini esami ile olsun sesleri).

(Trabzon Mebusu Hasan Beyin takriri tekrar okundu).

REİS — Bu takriri nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. (Nazarı dikkate alınmadı). (Gürültüler). Müsaade buyurun efendim. Deminki takririn aksini reye koydum olmadı. (Tâyini esami lâzım sesleri).

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Usulü müzakereye dair arzedeceğim, müsaade buyurun.

(Karahisarı Sahip Mebusu Mehmet Şükrü Beyin takriri tekrar okundu.)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, bu tekliftir. Kanunu tadil mahiyetinde bir tekliftir. Alelûsul nazarı dikkate alınarak Lâyiha Encümenine gidecektir. Encümen nazarı dikkate alırsa müzakere edilecektir.

REİS — Şimdiye kadar cereyan eden müzakerat ile Heyeti Celileniz bunu nazarı dikkate aldığını fiilen ispat etmiştir ve mesele bunun bu-

gün müzakeresiyle intaç edilmesine dairdir ve bunu nazarı itibare alarak müzakeresini kabul buyurdunuz. Takrirleri birer birer reyî âlinize vazedyorum. Orada reylerinizi söylersiniz.

RİFAT B. (Kayseri) — Yapılan müzakere heyeti umumiyesine dairdir. Fakat okunan madde ve teklif tadilnamedir. Daha maddeye girmedik.

REİS — Zaten bir maddedir.

RİFAT B. (Kayseri) — Her ne olursa olsun, daha maddeye girmedik. Heyeti umumiyesi bitmedi. Okunan takrirler tadilnamedir. Madde okunmadı ki müzakere olunsun.

REİS — Arzu ederseniz maddeyi tekrar okuyalım.

(Madde tekrar okundu.)

REİS — Efendim, bu madde kanuniyeyi nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. (Tâyini esami ile sesleri).

Pekâlâ tâyini esami ile olsun.

On dakika teneffüs etmek üzere celse tatil edilmiştir.

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 4,15 sonra

REİS — Mustafa Kemal Paşa Hazretleri

KÂTIPLER: Feyyaz Âli B. (Yozgad), Ragıb B. (Kütahya).

REİS — Celseyi küşat ediyorum. Nıسابı müzakereye dair takrir hakkında istihsal olunan ârada (72) ret, (79) kabul vardır. Mecmuu (151) ediyor. Halbuki celseyi (170) zat mevcut iken küşat etmiştik. Binaenaleyh (151) kâfi değildir. Binaenaleyh bu âra keenlemeykün olacaktır. Yeniden rey toplamak lâzımdır.

Kâtip intihabına gelince : (80) rey Ziya Hurşit Bey, (64) rey Sami Bey, (48) rey Kâzım Hüsnü Bey almıştır. (86) ekseriyeti mutlakaya karşı hiç bir arkadaş kazanamamıştır. Ençok rey alanlar (80) rey almıştır. Ziya Hurşit Bey, Sami Bey (64) rey almıştır. Kâzım Hüsnü Bey (48) rey almıştır. (48) rey Sait Bey. Binaenaleyh bu dört zat beyninde yeniden intihap yap-

mak lâzımdır.

BİR MEBUS — Üçüncü intihaptır Paşa Hazretleri.

MUSTAFA B. (Tokad) — En ziyade kim rey almış ise o kazanmıştır efendim.

REİS — Müzakeremize devam etmek için ekseriyetin, nıسابı müzakerenin mevcut olup olmadığını anlamak mecburiyetindeyim. (Yoklama icra edildi.)

REİS — Ekseriyetimiz mevcuttur. Efendim, Mersin, Adana mebusları ve sair rüfekası tarafından bir takrir vardır. Vaziyeti hariciye hakkında Hariciye Vekilinin izah vermesini ve heyeti murahhasamızın neticei mesaisi hakkında malûmat itasını talep ediyorlar. Tensip buyuru-

lursa Cumartesi gününe kadar müsaade buyurunuz. (Muvafık sesleri). Kâtiplerin intihabına tekrar başlamak icabediyor. İntihap demin ismini okuduğumuz dört zat arasında olacaktır. İsterseniz yine bir daha oyuyayım. Ziya Hurşit Bey, Sami Bey, Kâzım Hüsni Bey, Sait Bey.

TAHSİN B. (Aydın) — Üçüncü intihap yaptık, bu dördüncü oluyor. Eğer reyî işariye müracaat suretiyle olursa mesele halledilmiş olur. Çünkü üç defa intihap olmuştur.

(Reis Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Ma-

kamı Riyaseti Reîsisani Dr. Adnan Beyefendiye tevdi buyurmuşlardır.)

(Kâtip intihabı ile yoklama ierasına başlandı.)

REİS — Efendiler, rey toplamak Meclisi tatil etmek değildir. Binaenaleyh yerlerimize oturalım.

(Ârayı tasnif etmek için Hakkı Hami B. (Sinob), Esat B. (Lâzistan), Tahsin B. (Maraş) a kura isabet etmiştir.)

Âra tasnif edilinceye kadar beş dakika tenefüs.

ÜÇÜNCÜ CELSE

Açılma saati : 5,20 Badezzeval

REİSİSANI — Dr. Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Feyyaz Âli B. (Yozgad)ı Ragıp B. (Kütahya).

REİS — Efendim, tasnifi ârâ neticesinde Ziya Hurşit B. (Lâzistan) 92 rey ve Sait B. (Muş) 69 rey ile ihrazı ekseriyet ettiler. Binaenaleyh, meseleye hitam verilmiştir.

(Allah mübarek etsin sadaları).

4. — TAKRİRLER

1. — *Saruhan Mebusu Avni Beyin, Rumeli muhaacirlerinin haklarının Sulh Konferansında müdafaa edilmesine dair takriri*

REİS — Saruhan Mebusu Avni Bey ve rüfekası tarafından bir takrir var. Heyeti Vekileye tevdiini teklif ediyorlar. Bugün Rumeli muhacirini Avrupayı Osmani'de birçok emval terketmiştir. Balkan İslâv Hükümetlerinin tazyikı neticesi olarak bazı kavanin ile müslümanların hukuku iskat edilmiştir. Sulh Konferansında nazarı dikkate alınmasını teklif ediyorlar. (Pek muvafık sesleri). Hariciye Vekâletine tevdi ediyoruz.

2. — *Saruhan Mebusu Avni Beyle rüfekasının, zabıt ceridelerinin muntazaman tabettirilmesine dair takriri*

REİS — Sonra Saruhan Mebusu Avni Bey ile rüfekasından bazıları, devrei içtimaiyenin senesi sabıkasından bazı zabıt ceridelerinin muntazaman intişar edememesinden şikâyet ediyorlar. Bunun için bu seneyi içtimaiyenin vakti zamanında tab'ı için Divanı Riyasetin Nazarı dikkatini celbedelim. Müsaade buyurursanız Divanı Riyasete havale edelim ondansanra ....

FAİK B. (Cebelibereket) — Birçok noksan nüshalar var, onlar ne olacak? Onlar da tabedilsin.

REİS — Efendim, doğrudan doğruya Divanı Riyasete havale ederiz.

Efendim, Perşembe günü saat ikide içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati : 5,30

Nisabı müzakere kanununun tadiline dair Bayzıt Mebusu Doktor Refik Beyle arkadaşlarının teklifi kanunisine rey verenler

[Kabul edenler]

[Ekseriyet hasil olmamıştır]

Ali Ulvi B. (Burdur), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Faik B. (Cebelibereket), Hakkı B. (Ergani), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Nuri B. (Bolu), Hamdullah Suphi B. (Antalya), Sami B. (İçel), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Sadık Ef. (Kırşehir), Muhittin Baha B. (Bursa), Şakir B. (Ankara), Sırrı B. (Ergani), Ziya Hürşit B. (Lâzistan), Nüzhet B. (Ergani), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Tahsin B. (Aydm), Mazhar Müfit B. (Hakkâri), Cevdet B. (Kütahya), Reşat B. (Saruhan), Vehbi B. (Niğde), Ahmet Mazhar B. (İstanbul), Hasan Ef. (Denizli), Kasım B. (Muş), Rıza Vamık B. (Sinob), Mahmut Sait B. (Muş), Doktor Adnan B. (İstanbul), Haydar B. (Van), İsmet Paşa (Edirne), Mustafa Vasfi B. (Tokad), Ahmet Muhtar B. (İstanbul), Şemsettin Ef. (Ankara), Diyah Ağa (Dersim), Atif B. (Kayseri), Hacı Ahmet Hamdi B. (Muş), Mahmut Celâl B. (Saruhan), Rüstem B. (Olti),

Ata B. (Niğde), Rifat Ef. (Konya), Kâzım B. (Karesi), Şevket B. (Sinob), Rıza B. (Yozgad), İsmail Remzi Ef. (İsparta), Salâhattin B. (İstanbul), Rasim B. (Cebelibereket), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Mustafa Kemal Paşa (Ankara), Esat Ef. (Aydm), Rifat B. (Tokad), Atıf Ef. (Ankara), Feyyaz Âli B. (Yozad), Ömer Müm-taz B. (Ankara), Celâl B. (Trabzon), Hakkı Behiç B. (Denizli), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Doktor Fikret B. (Kozan), Besim Atalay B. (Kütahya), Yahya Galib B. (Kırşehir), Eyyub Sabri B. (Eskişehir), Fuat B. (Çorum), Yusuf İzzet Paşa (Bolu), Operatör Emin B. (Bursa), Hasan B. (Trabzon), Emir Paşa (Sivas), Doktor Refik B. (Bayezit), Hacim Muhittin B. (Karesi), Abdullah Ef. (Bolu), Hamdi Namık B. (İzmit), Ferit B. (Çorum), Recai B. (Trabzon), Yusuf Ziya B. (Mersin), Fevzi Paşa (Kozan), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir), Abdülkadir Kemali B. (Kastamonu), İhsan B. (Cebelibereket).

[Reddedenler]

İsmail Fazıl Paşa (Yozgad), Şeyh Fevzi Ef. (Erzincan), Kadri Ahmet B. (Diyarbakir), Namik Ef. (İçel), Sadettin B. (Menteşe), Ziya B. (Kângırı), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Adullah Azmi Ef. (Eskişehir), Asım B. (Erzrum), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Ali B. (Amasya), Hacı Bekir Ef. (Konya), Necib B. (Ertuğrul), Zamir B. (Adana), Mustafa B. (Gümüşane), İsmail Safa B. (Mersin), Müfit Ef. (Kırşehir), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Hakkı Hami B. (Sinob), Mustafa B. (Diyarbakir), Hafız Abdullah Ef. (İzmit), Emin B. (Eskişehir), Fikri Faik B. (Genç), Hasan Sıddık B. (Van), Nazım B. (Tokad), Salâhattin B. (Mersin), Şerif B. (Sinob), Salih Ef. (Erzurum), Abdülğani B. (Muş), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Behçet B. (Kângırı), Mustafa B. (Karahisar Şarki), Rıza B. (Muş), Nebil Ef. (Karahisar Sahib), Atif B. (Bayezit), Mus-

tafa Hulûsi Ef. (Karahisar Sahib), Derviş B. (Mardin), Hasan Basri B. (Karesi), Hüsnü B. (Bitlis), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Sabri Ef. (Kastamonu), Celâlettin Arif B. (Erzurum), Memet Şükrü B. (Karahisar Sahib), Memet Ef. (Adana), Ali Haydar B. (Genç), Sabit B. (Kayseri), Bahri B. (Yozgad), Memet Ragıb B. (Amasya), Doktor Suat B. (Kastamonu), Nebizade Hamdi B. (Trabzon), Tursun B. (Çorum), İsmail B. (Erzurum), Ziya B. (Sivas), Abdülğani B. (Siverek), Rifat B. (Kayseri), Mesut B. (Karahisar Şarki), Yasin B. (Olti), Hamdi B. (Ertuğrul), Ahmet Ef. (Yozgad), Salih Ef. (Siirt), Cevdet B. (Kırşehir), Şeyh Fikri Ef. (Genç), Hilmi B. (Ankara), Feylesof Feyzi Ef. (Malatya), Derviş B. (Bitlis), Tufan B. (Hakkâri), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Memet B. (Biga), Memet Vehbi Ef. (Konya), Ömer Lûtfi B. (Saruhan).